

TÁMOGATÓ ALAPÍTVÁNY

Két év tapasztalatai • Segélyezés • Beilleszkedési kölcsön

A szabadulás pillanatában a büntetés-végrehajtás minden hivatalos jogosítványa megszűnik a szabadulttal szemben, nincs tényleges lehetőség a közvetlen segítségnyújtásra. A folyamat úgy szakad meg, hogy a szigorú kötöttséget, irányítotttságot, mindenoldalú ellátást *átmenet nélkül* felváltja az ellenőrzés nélküli teljes önállóság, az életvezetés összes gondja, a döntésekért vállalt egyedüli felelősség. Ebben a helyzetben nagyon prózai gondok okoznak sokszor alig-alig megoldható feladatot a szabadulónak.

Attól függően, hogy milyen esélyekkel szabadul valaki, nagyon eltérő élethelyzetek adódhatnak. A legégetőbb gondok azonban tipikusak: *elemi igény például, hogy fedél legyen a szabadult feje felett.* Ez akkor sem egyszerű feladat, ha van élő — családi, élettársi — kapcsolata. A börtönből kikerülőt ilyenkor sem biztos, hogy tartósan elfogadják. A család létszáma növekszik, ráadásul a szabadult legtöbbször nem rendelkezik keresettel vagy valamiféle jövedelemmel. A lakáskörülmények is sokszor eleve mostohák. A tartós együttélést nehezíti az életfelfogásbeli különbség, az eltérő viselkedési szokások, illetve az egymás iránt megnyilvánuló figyelem hiánya és jó néhányszor az érzelmi eltávolodás. Igazán nehéz helyzetbe azonban azok a szabadulók kerülnek, akiknek semmiféle családi, emberi kapcsolatuk nincsen odakint, hajléktalanok és helyzetükből adódóan reményük sincs arra, hogy viszonylag önálló életet kezdhessenek. A szabadulással egyidejűleg első feladatuk lenne valamiféle átmeneti szállás felderítése.

Tetézi a gondot a szabadulók anyagi helyzete: *néhány száz, esetleg egy-két ezer forinttal hagyják el a börtönt.* Ez akkor sem tesz lehetővé tartós, bármilyen szerény életfenntartást, ha az illető pontosan tisztában van a pénz értékével, és azt nagyon átgondoltan használja. Arra pedig semmiféle reménye sincs, hogy esetleg hónapokon keresztül viszonylag állandónak tekinthető anyagi ellátásban részesüljön. A hajléktalanok gyakorlatilag még az önkormányzatok eseti segélyezéséből is kiszorulnak.

Az a szabaduló réteg, amely hajléktalannak tekinthető, kapcsolatokkal nem rendelkezik, tehát eleve behozhatatlannak tűnő hátránnyal jelenik meg a munkaerőpiacon. Ez kedvezőtlen társadalmi és szociális helyzetét tovább rontja. Ha emellett egészségügyi problémái is vannak, ellátásra, orvosi kezelésre szorul, akkor a helyzete még súlyosabb.

Ez a kategória tehát *eleve reménytelen helyzetből indul* szabaduláskor, beilleszkedésének sikere a legkevésbé hozható összefüggésbe a szabadságvesztés végrehajtásának minőségével. Ezt a problémát a büntetés-végrehajtás nem képes, nem is hivatott megoldani. A megoldáshoz azonban a maga sajátos eszközeivel hozzájárulhat. Ilyen törekvést tükröz *a szabadságvesztésből szabadultak társadalmi beilleszkedését támogató alapítvány létrehozása.*

Az alapítvány elsősorban azt a fogvatartotti kategóriát kívánja támogatni, amelyik a legkedvezőtlenebb feltételekkel szabadul. *Egyszeri, egyösszegű szociális segélyt nyújt* azoknak, akik előrehaladott életkoruk, megromlott egészségi állapotuk miatt kedvezőtlen helyzetben vannak, illetve azoknak, akiknek szociális helyzete az említett okok miatt gyors átmeneti segítséget igényel. A segély összege kuratóriumi állásfoglalás alapján *minimum ötezer, maximum tízezer forint*.

Mire lehet elegendő ez a támogatás, milyen cél teljesülését segítheti?

Esetenként nagyon sokat, szinte mindent ér, de néha semmit. Sajnos nem a segítő szándéka a döntő ebben a kérdésben, hanem az adott élethelyzet. Ha például a segély összege az albérleti előleget vagy a kórházi ápolással együttjáró költségek fedezését szolgálja, akkor a támogatás nagyon konkrét és fontos célt teljesít.

A kérelmek többségénél azonban nem ragadható meg ilyen pontosan, milyen életfeltételi elem teljesítéséhez szükséges az adott pénzösszeg. A szociális helyzettől függően a napi létfenntartáshoz vagy a szükséges gyógyszerellátáshoz járulva mégis kézzelfogható segítséget ad.

Egyszeri segély

A kuratórium tagjainak a segélyek elbírálásakor nincsenek illúzióik arról, hogy esetenként a kiutalt pénz nem a szándékuk szerinti célt szolgálja. Hogy ennek a lehetőségét minimálisra szorítsuk, ahhoz a kérelmezők körülményeinek, szociális helyzetének és indíttatásának alapos megismerésére van szükség. Ehhez a kuratóriumnak olyan dokumentumokat, igazolásokat, orvosi véleményeket, nevelői jellemzéseket kell igényelnie, amelyek a döntést megalapozottabbá, objektívebbé teszik. Ezért *minden segélykérelem mellé nevelői véleményt* kérünk, igény szerint *környezetanulmányt* várunk az igénylő családjának szociális helyzetéről. Ha a kérelemben indokként munkaképesség-csökkenés, rokkantság, tartós egészségügyi gondozás szerepel, minden esetben kérjük a szükséges egészségügyi igazolásokat vagy a zárójelentést.

Véleményem szerint a legtöbb szabaduló eleve rászorulna többé-kevésbé rendszeres segélyezésre, az alapítvány helyzete azonban ezt nem teszi lehetővé. Ezért a jogosultságot a rendelkezésre álló keretek mértékéig a leginkább rászorultakkal kezdjük, a kapcsolatlankülieken és hajléktalanokon keresztül azokig, akiknek van ugyan családjuk, de a szociális helyzetük rossz, esetleg maguk is munkanélküliként az eltartandók számát növelik a családon belül.

Minden rászorulót nem tudunk segélyben részesíteni, sőt azt is tudomásul kell vennünk, hogy öt-tízezer forint nem oldja meg, csak enyhíti a szabadulók anyagi gondjait. Persze maga a segélyezés ténye is ad valamelyes támaszt. A nehéz anyagi helyzet elismerése, *a segítség nyilvánvaló szándéka* elindíthat olyan pozitív belső folyamatokat a szabadulóban, amelyek a szabadságvesztéssel, annak intézményeivel, a személyzettel szembeni megítélését kedvező irányban mozdítják el. Áttételesen a társadalommal való kapcsolatot, a beilleszkedési szándékot erősíthetik. A segély tehát a legszegényebb, legelesettebb kategória egyszeri támogatását célozza.

Beilleszkedési kölcsön

A másik támogatási formával, a *beilleszkedési kölcsön*nel azoknak a szabadulóknak a helyzetét kívánjuk javítani, akik kedvezőbb anyagi helyzetben lévén, önálló vállalkozással juthatnak megélhetéshez. A kölcsön 200 000 Ft-ig terjedhet, maximum 5 évre szól és a visszafizetés részletei kamatmentesek. A kérelmezőnek csatolnia kell a visszafizetést garantáló vagyontárgyáról (ingatlanáról), annak értékéről a szükséges okmányokat, általában a *tulajdoni lap újkeletű másolatát*. Ha családtagok, rokonok vagy más személyek saját tulajdonuk fedezetével vállalnak kezességet, úgy az erről készült, és közjegyző által hitelesített szerződést.

Tényként állapíthatjuk meg, hogy a szabadulók elenyésző hányada tartozik ebbe a viszonylag elfogadható szociális helyzetű kategóriába. Jelzi ezt az igénylők — és különösen a feltételek felülvizsgálatát követően — a kölcsönben részesültek aránya. Az igénylők alig több mint 18%-a részesült kedvező elbírálásban, ami egyrészt azt jelzi, hogy elég sokan próbálkoznak megalapozatlanul, másrészt rendkívül szigorú a kuratórium részéről a feltételek vizsgálata. A döntéselőkészítés azért meglehetősen hosszadalmas, mert a vállalkozás működtetésének feltételeit, önkormányzati engedélyezését, a visszafizetés biztosítékait megfelelő dokumentumokkal kell alátámasztani.

A körütekintő elbírálás ellenére előfordult, hogy két segélyezett nem teljesítette a szerződésben vállalt részletfizetési kötelezettségét. Az alapszabály szerint három hónapi fizetési mulasztást követően kell az alapítványnak megtennie a szükséges lépéseket, felszólítást, a mulasztás okának, körülményeinek vizsgálatát és ha szükséges (ilyen még nem volt!) a végrehajtási eljárás kezdeményezését.

Rendkívül jellemző az igényelt kölcsönök felhasználási területe. Túlnyomó többségük *mezőgazdasági termelésre* vonatkozik ezen belül is az állattenyésztésre. Mindössze egyetlen kérelmező igényelt és kapott kölcsönt *kereskedelmi tevékenységre*, egy fő pedig *utazási kft-n* belül végzett önálló vállalkozásra.

Közvetett támogatás

Az alapítvány által biztosított *harmadik forma* a szabadulók körének *közvetett támogatását* célozza, különböző társadalmi, civil szervezeteken keresztül. Az alapszabály szerint nyílt pályázat útján lehet az alapítványtól anyagi támogatáshoz jutni azon szervezeteknek, amelyek tevékenysége többek között a szabadultak megsegítésére, támogatására irányul. A forráslehetőségek, illetve az említett szervezetek tevékenységének kialakulatlansága miatt a támogatás e formája még kiérleltlen, a gyakorlat eseti. Az alapítvány vagyonából gyakorlatilag a büntetés-végrehajtási intézetekben tevékenykedő *Magyar Evangéliumi Börtönmisszió* részesült egy alkalommal, 100 000 Ft értékben. A kuratórium előtt jelenleg további két szervezet, illetve intézmény kérelme fekszik. A *Magyarországi Evangélikus Egyház* és a *Rákospalotai Leánynevelő Intézet* adott be igényt részben a börtönben végzett tevékenységük anyagi támogatására, illetve a szabadulók segítésében nyújtott ténykedésükhöz.

Ha a számszerű adatokat vizsgáljuk, azok az elemzést támasztják alá.

Szociális segély

KURATÓRIUMI HATÁROZAT	KÉRELMEK SZÁMA	SEGÉLYEZETTEK SZÁMA	KIUTALT ÖSSZEG (Ft)
1992. III.	93	54	450 000
IV.	101	80	540 000
V.	91	71	455 000
VI.	68	47	365 000
IX.	151	77	530 000
	504	329	2 340 000

Beilleszkedési és letelepedési kölcsön:

A kérelmek száma	kölcsönben részesült	kiutalt összeg
49	9 (18,36%)	1 780 000

Az alapítvány 1992. október 16-án valamivel több mint kilenc és fél millió forinttal rendelkezik, ebből az alapító tőke 6 millió forint. Tehát 3,5 millió forint mobilizálható tőkénk van, ami ha figyelembe vesszük, hogy az 1992. október 16-a óta érkezett segélykérelmek száma meghaladta a százat, szerény összeg.

Az alapítvány nyitott, a létrehozásáról készült tájékoztatóban 1990 decemberében megfogalmazódott, hogy várjuk mindazon szponzorok, vállalatok, intézmények anyagi támogatását, akik érdekeltek a bűnisméltés megelőzésében, a visszaesés mértékének visszaszorításában, a szabadulók beilleszkedésének támogatásában. Ez a felkérés eddig nem talált kellő visszhangra. *Vállalatoktól, bankoktól, biztosítóktól vártunk aktívabb bekapcsolódást, ezzel szemben a Nagyfai Alkoholelles Klubtól 24 166, a Sátoraljaújhelyi Fehérneműgyártól 50 000 és egy magánszemélytől 7 000 forint támogatást kaptunk, összesen 81 166 forint értékben.*

A büntetés-végrehajtás szakmai kapcsolatainak bővítésével számítunk arra, hogy elsősorban karitatív és egyházi szervezetek, a Magyar Vöröskereszt, a hivatásos pártfogók és más támogató társaságok figyelmüket a szabadulókra, életkezdésük nehézségeire irányítják. Együttműködve a büntetés-végrehajtás szakembereivel, vezető testületeik érdemben hozzájárulnak a támogatás anyagi fedezetének felkutatásához és az alapítványi pénzüsszegek objektivebb, jobb elosztásához.

Működésének két éve azt jelzi, hogy az alapítványt a fogvatartottak széles köre ismeri, esetenként éles kritikával illeti, véleményt nyilvánít működéséről. A visszajelzések alapján tudjuk, hogy sokak számára nagyon fontos a támogatás ezen formája, ugyanakkor nagyságrendjét tekintve nem az egyetlen és legfontosabb segélyezési eszköz. Amikor a szétosztható pénzüsszegek gyarapítására törekszünk és az alapítvány hatáskört növelni igyekszünk, akkor ezzel az utógondozás egészének színvonalát kívánjuk javítani.

Módos Tamás

